

II Yksilön oikeudet kpl 5-6

Perusoikeudet (vapaus, yksilön oikeudet, tasa-arvo, yhdenvertaisuus)

Henkilötietosuoja – identiteettivarkaus

Omistusoikeus -tekijänoikeus

Vahingonkorvaus

Vapaus ja yksilön oikeudet kpl 5 s.32-34

- Yhteiskunnan **järjestyksen perustana vapaus ja yksilön oikeudet (PL)**
 - =>>> **PL vapausoikeudet**: normaalioloissa julkinen valta ei voi rajoittaa sekä **TSS-oikeudet + yhdenvertaisuus ja tasa-arvo + vaalit + osallistuminen + kieli + ympäristö**.
 - esim. yksityisyyden turvasta kotirauha, henkilökohtainen koskemattomuus
 - Painavat yhteiskunnalliset syyt: perusoikeuksien rajoitus (esim. pandemia)
 - Perusoikeudet välillä ristiriidassa: vrt. sananvapaus ja yksityiselämän suoja
- Perusoikeuksien **toteutumisen valvonta**: **perustuslakivaliokunta** (etukäteen) ja **tuomioistuimet** (jälkikäteen); valvonta **oikeusasiamies** ja **oikeuskansleri**
- **Tasa-arvo, yhdenvertaisuus – yhdenvertaisuusL → syrjintäkielto, häirintäkielto**
 - Valvonta: **yhdenvertaisuusvaltuutettu, yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta** sekä **työsuojeluviranomaiset**
- Oppikirja tehtävä 3 ja 5

Henkilötiedot, yksityisyydensuoja, identiteetti

kpl 5 s. 34-37

- **HenkilötietoL** arkaluontoisten henkilötietojen tarpeettoman käsittelyn kieltö (henkilötunnus, terveydentila, seksuaalinen suuntautuminen)
 - Yksilöllä oikeus estää tietojensa käyttäminen esim. suoramarkkinointiin
 - Taustalla **GDPR eli EU:n tietosuoja-asetus**, joka rajoittaa henkilötietorekisterien pitämistä (kuka kerää tietoja, mihin käytetään, seloste)
 - huolellisuusvelvoite
- **PotilasL** (potilaan tiedot pidettävä salassa, oikeus hyvään hoitoon, hoito järjestettävä yksityisyyttä kunnioittaen)
- **Oikeus pysyä tuntumattomana viestintävälineissä** => yksilön kuvaa tai nimeä ei saa levittää ilman hänen lupaansa **vrt. julkisuuden henkilö**
- **Kunniansuoja** eli kunnianloukkauksen kieltö
- **Identiteettivarkaus**=henkilötietojen luvaton käyttö (verkko-ostokset, pikavipit ym.).
 - Kaksivaiheinen rikos ensin henkilötietojen varkaus, sitten petos esiintymällä varastetun henkilön tai yrityksen tiedoilla.
 - Suojautuminen: henkilötietojen käsittelyssä tarkkana, suojaukset kuntoon verkossa!
- **Tietosuojaviranomaiset valvovat**
- Oppikirja tehtävä 8 ja 11

Omistusoikeus, tekijänoikeus kpl 6 s.40-21

- **Omistusoikeus** tärkeä osa yksityisoikeutta. Takaa oikeuden omistaa esineitä, kiinteistöjä ja aineetonta omaisuutta (esim. tekijänoikeudet).
 - Yksin tai yhteisomistus (esim. asunto tai auto)
- **Julkinen valta voi rajoittaa omaisuuden** suojaa vain **poikkeustapauksessa**
 - vrt. esim. liikennehankkeet (maan pakkolunastus) tai rikoksentekovälineen menettämisseuraamus
- **Tekijänoikeus** = tekijän oikeus luomaansa teokseen (**luova työ**)
 - Esim. romaani, laulu, sävellys, valokuva, elokuva, taidekäsityö, kartta, tietokoneohjelma.
 - **Teoskynnys** = henkisen luomistyön seurauksena syntynyt itsenäinen ja omaperäinen teos.
 - Tekijällä **on taloudellinen ja moraalinen (esim. plagioinnin kielto) oikeus teokseensa.**
 - **Immateriaalioikeus.**
 - Teollisuus oikeus eli patentit, tavaramerkit
 - Tekijänoikeus eli teokset
- **Tekijänoikeusjärjestöt valvovat, markkinaoikeus** ratkaisee.
- Teosta voi käyttää/ ei voi käyttää:
 - ideaa tai juonta saa hyödyntää; kaavioihin tai kuvioihin ei ole tekijänoikeutta;
 - teosta saa kopioida omaan tai perheen käyttöön; kopiosuojatusta teoksesta ei saa ottaa kopiota edes omaan käyttöön; tietokoneohjelmia ei saa kopioida edes yksityiseen käyttöön;
 - kirjoitusta saa siteerata eli lainata; siteerata saa vain julkista teosta; sitaatti ei saa olla liian pitkä
 - Teoksen suoja-aika 50-70 –vuotta tekijän kuolemasta
- Oppikirja tehtävät: 1, 5, 6, 7 (valitse 2-3)

Vahingonkorvaus kpl 6 s. 42-43

- VahingonkorvausL = esine- ja henkilövahingot
 - Esinevahingot = tahallinen vahinko toisen omaisuudelle
 - Tahallisuus, tuottamuksellisuus, tapaturma
 - Vahingonkorvauksen sovittelu (jos korvaussumma kohtuuton; ikä, taloudellinen tilanne; mielenterveys)
 - Vahinkona korvataan korjauskustannuksia, täyttä arvoa, muut kulut (esim. ansionmenetys)
 - Henkilövahinko = ruumiinvamman tai sairauden aiheuttaminen toiselle
 - Kipu, särky, sairaanhoitokustannukset, ansionmenetys, aiheutetun haitan pysyvyys
 - Esim. pahoinpitelyn seurauksena tullut vamma
 - Korvausvelvollisuus myös, jos teko aiheutuu laiminlyönnin seurauksena
 - Esim. hiekoituksen laiminlyönti
 - PotilasvahinkoL = virheellinen hoito
 - Henkilövahinko voi olla myös henkinen vamma
 - Esim. kunnian tai ihmisarvon loukkaaminen; esim. työpaikalla esimies kiusaa alaistaan ja voi syyllistyä työsyRJintää ja joutua vahingonkorvausvastuuseen
- Oppikirja tehtävä 8

Tehtävä:

- Valitse yksi teemoista ja syvennä => tarkenna, syvennä, kerro esimerkkejä, kuvita.
 - Tutki oppikirjan tekstiä, kerro tarkemmin sisällöstä ja pohdi esimerkkejä.
 - Hae lisätietoja käsitteistä sekä sisällöistä.
 - Etsi esimerkkejä teemaan julkisuudesta.
 - Tutki aiheeseen liittyvää lainsäädäntöä ja oikeustapauksia finlex.fi esim. korkeimman oikeuden päätöksiä.
 - Tee teemaan liittyvät oppikirjan tehtävät.
- Työstä vastauksesta selkeä esityskokonaisuus esim. PPT, jossa on 3-5 diaa.